

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.05.2015, sp. zn. 30 Cdo 3694/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.3694.2014.1

Číslo: 9/2016

Právní věta: Nezáměrem účastníka o průběh řízení trvajícím řadu let lze podle okolností při posuzování formy či výše odškodnění za nepřiměřenou délku řízení zohlednit v rámci kritéria významu řízení pro poškozeného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.05.2015

Spisová značka: 30 Cdo 3694/2014

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce)

Předpisy: § 13 předpisu č. 82/1998Sb.
§ 31a odst. 3 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 5. 2014, sp. zn. 39 Co 150/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 27. 11. 2013, č. j. 22 C 282/2012-34, konstatoval porušení žalobcova práva na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě (výrok I.), žalobu o zaplacení 230 000 Kč s přísl. zamítl (výrok II.) a přiznal žalobci náhradu nákladů řízení (výrok III.). M ě s t s k ý s o u d rozsudkem ze dne 14. 5. 2014, č. j. 39 Co 150/2014-53 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a výrok o náhradě nákladů řízení změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok I.) a žádnému z účastníků nepřiznal náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).

2. Soud prvního stupně dospěl k následujícím skutkovým zjištěním. Žalobce dne 1. 10. 1999 podal návrh u Krajského soudu v Ostravě na vydání směnečného platebního rozkazu na částku 760 000 Kč s úroky z prodlení a na částku 2 533 Kč. Řízení bylo vedeno pod sp. zn. 2 Sm 299/99. Dne 3. 1. 2000 byl vydán směnečný platební rozkaz, jenž byl dne 7. 3. 2000 opatřen doložkou právní moci a vykonatelnosti, která byla posléze škrtnuta. Žalobce podal poté, co se domníval, že směnečný

platební rozkaz nabyl právní moci a vykonatelnosti, u Okresního soudu v Olomouci návrh na výkon rozhodnutí, jenž byl zamítnut. Toto rozhodnutí bylo k odvolání žalobce potvrzeno. Oba soudy uzavřely, že povinnému O. P. nebyl směnečný platební rozkaz řádně doručen, nenabyl tudíž formální vykonatelnosti. Obě usnesení nabyly právní moci dne 19. 2. 2004. V březnu roku 2001 byl tudíž spis 2 Sm 299/99 zapůjčen Okresnímu soudu v Olomouci ke sp. zn. 41 E 417/2000 a v dubnu 2004 byl vrácen zpět. Dne 8. 6. 2012 vzal žalobce žalobu zpět. Usnesením ze dne 17. 7. 2012 byl směnečný platební rozkaz zrušen a řízení zastaveno.

3. Po právní stránce soud prvního stupně uvedl, že řízení trvalo od října roku 1999 do září roku 2012, tedy 13 let a 1 měsíc. Od dubna 2004 do července 2012 krajský soud nečinil žádné úkony. Vzhledem k celkové délce řízení a uvedenému průtahu soud konstatoval nesprávný úřední postup spočívající v nepřiměřené délce řízení. Soud zhodnotil složitost řízení, význam věci pro účastníky, jakož i jednání účastníků v řízení a postup soudu. Věc nebyla právně ani skutkově složitá, rozhodovalo se v jednom stupni soudní soustavy. Žalobce se nepodílel na délce řízení. Největší část délky řízení byla způsobena průtahem ze strany soudu. Věc však měla pro žalobce jen marginální význam. Žalobce sice podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu a aktivně se účastnil navazujícího vykonávacího řízení, ale poté, co byl návrh na nařízení výkonu rozhodnutí pravomocně zamítnut, předmětné posuzované řízení zcela pustil ze zřetele. Na základě tohoto hodnocení zamítl žalobu na finanční zadostiučinění a uvedl, že konstatování porušení práva je v tomto případě dostačujícím zadostiučiněním.

4. Odvolací soud odkázal na skutková zjištění soudu prvního stupně a plně se ztotožnil s jeho právními závěry. Navíc zdůraznil okolnost, že žalobce sám ztratil o řízení zájem na dobu osmi let a neučinil žádný úkon, přičemž poukázal na zásadu „práva náležejí bdělým“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí řeší otázky hmotného práva a odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Jako dovolací důvod dovolatel uvádí nesprávné právní posouzení věci. Předmět dovolání spatřuje dovolatel v otázce, zda lze přiznat zadostiučinění ve formě peněžitého plnění v dané konkrétní situaci, kdy soudy konstatovaly porušení práva na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě a navzdory tomu nepřiznaly zadostiučinění ve formě peněžitého plnění, a to i vzhledem k té skutečnosti, že posuzované řízení trvalo déle než 12 let. Dovolatel namítá, že v daném případě jde o elementární případ nečinnosti státního orgánu za situace, kdy jedině ten může učinit příslušná opatření k tomu, aby rozhodnutí bylo doručeno a řízení po formální stránce skončeno. V daném případě šlo pouze o posouzení té skutečnosti, zda pracovníci soudu konali svou práci v souladu se zákonem. Dovolatel dále zpochybnil argumentaci odvolacího soudu zásadou „práva náležejí bdělým“. Namítá, že neexistuje žádný právní prostředek, jak donutit soud učinit nějaký úkon, a dodává, že odvolací soud opakovaně konstatoval, že nelze přičítat k tíži poškozeného, že nepodal stížnost na průtahy v řízení a nápravy se nedomáhal ani u Ústavního soudu. V této souvislosti poukazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#), uveřejněné pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Dovolatel navrhuje, aby odvolací soud napadený rozsudek a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), (dále jen „o. s. ř.“).

8. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Nejvyšší soud ve Stanovisku uvedl: „Ani po novele § 174a zákona o soudech a soudcích účinné od 1. 7. 2009 není přiléhavé přičítat absenci postupu podle tohoto ustanovení k tíži poškozeného, neboť není obecně povinností účastníků řízení vést orgány veřejné moci k dřívějšímu rozhodnutí. Vydat rozhodnutí v přiměřené době je naopak obecnou povinností těchto orgánů, ta má být plněna i tehdy, když účastníci nevyužívají prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení spočívající v nečinnosti orgánu (viz např. § 6 o. s. ř. ukládající soudu postupovat tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, nebo § 101 odst. 2 o. s. ř., dle něž není-li stanoveno jinak, soud pokračuje v řízení, i když jsou účastníci nečinní). Tím méně je možné přičítat k tíži účastníka řízení (poškozeného), že nepodal stížnost podle § 164 odst. 1 téhož zákona.“

10. Tento závěr Nejvyšší soud dovodil ve vztahu k posuzování kritéria chování poškozeného dle ust. § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk. V dané věci však soudy nižších stupňů nečinnost dovolatele (poškozeného) posuzovaly při hodnocení kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného dle ust. § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk. Napadené rozhodnutí tudíž závisí na vyřešení otázky, zda nečinnost poškozeného v řízení lze zohlednit při posouzení kritéria významu řízení pro poškozeného a zda tato nečinnost může vést k závěru o nižším významu řízení pro něj.

11. Je třeba poukázat na okolnost, že v rozsudku ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 2469/2012](#), Nejvyšší soud dovodil, že pokud se žalobce v situaci, kdy jej soud v posuzovaném řízení informoval o jeho skončení a dal najevo, že o žalobcově návrhu na zastavení exekuce rozhodovat nemíní, nedomáhal s využitím jemu dostupných prostředků (zejm. návrhu na stanovení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích) vydání rozhodnutí o jeho návrhu na zastavení exekuce, ukazuje to nejen na zanedbatelný význam daného řízení pro žalobce (v případě alespoň standardního vnímání významu předmětu posuzovaného řízení pro sebe by se žalobce formálního ukončení exekučního řízení domáhal), ale jde o okolnost přičitatelnou žalobci k tíži v rámci kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, neboť to byl pouze on, kdo mohl tvrzeným průtahům původního řízení zabránit. O takovou skutkovou situaci se však ve zde souzené věci zcela nejedná, neboť řádný postup v řízení nezáležel jen na potřebě rozhodnutí o žalobcově návrhu (ostatně směnečný platební rozkaz k jeho návrhu již byl vydán), nýbrž se na osudu a významu řízení projevila jiná, vnější okolnost, totiž závěr exekučního soudu o nevykonatelnosti vydaného směnečného platebního rozkazu, stav rozkazního řízení se tak stal na žalobci samém zcela nezávislým.

12. Jelikož tato otázka, tj. zhodnocení současné nečinnosti soudu a pasivity účastníka řízení, které v důsledku jiných procesních souvislostí pozbylo svůj účel poskytnutí rychlé ochrany práv, doposud nebyla v rozhodovací praxi vyřešena, dovolací soud shledal dovolání přípustným dle ust. § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Dovolání není důvodné.

14. Ke kritériu významu předmětu řízení pro poškozeného [§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk] Nejvyšší soud již ve svých předchozích rozhodnutích uvedl, že význam řízení pro poškozeného je pro stanovení formy a výše odškodnění za porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě kritériem

nejdůležitějším (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 1313/2010](#)). Závěr o „klíčové roli významu řízení“ pro poškozeného vyslovil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. [III. ÚS 1320/10](#).

15. Nejvyšší soud rovněž opakovaně uvedl, že odpovědnost za dodržení práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě leží především na státu a ten ji nemůže přenášet na účastníky řízení tím, že po nich bude požadovat, aby se v případě hrozící či nastalé nepřiměřené délky řízení domáhali nápravy, a dojde-li k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, sankcionovat jej při stanovení výše odškodnění za to, že se nápravy nedomáhal. Při zkoumání toho, zda poškozený využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, je třeba z uvedeného vycházet a jejich využití přičíst poškozenému k dobru, nikoli mu přičítat k tíži, že je nevyužil. Děje se tak přitom výhradně v rámci posuzování kritéria chování poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk, nikoliv kritéria významu předmětu řízení pro poškozeného podle § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk [srov. bod IV. písm. b) Stanoviska]. Je tomu tak proto, že důvody poškozeného pro neuplatnění návrhu podle § 174a zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, mohou být různé a ne vždy musí být jeho neuplatnění projevem spokojenosti poškozeného s existencí průtahů v řízení, popřípadě s jeho lhostejností k nim.

16. V této věci však soudy nižších stupňů nepřičítaly dovolateli k tíži okolnost, že se v průběhu řízení nedomáhal nápravy nepřiměřené délky řízení, ale okolnost, že po dobu cca osmi let byl v řízení absolutně nečinným a o průběh řízení neprojevil žádný zájem. Lze přisvědčit závěru soudu prvního stupně, že tato okolnost svědčí o marginálním významu řízení pro dovolatele, a rovněž závěru odvolacího soudu, že přiznání finančního zadostiučinění by za těchto okolností bylo v rozporu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt*. Jak Nejvyšší soud vyjádřil v části V. Stanoviska, náhrada imateriální újmy má sloužit ke kompenzaci stavu nejistoty, do níž byl poškozený v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení uveden, a v níž byl tak udržován. Takový stav přitom vyplývá z nejistoty ohledně výsledku sporu. Za situace, kdy účastník řízení po řadu let neprojevuje o řízení žádný zájem lze o existenci stavu nejistoty ohledně výsledku řízení u tohoto účastníka zcela relevantně pochybovat. Nevede-li tato okolnost k závěru o vyvrácení domněnky vzniku újmy, je nezbytné ji zohlednit při posouzení kritéria významu řízení pro účastníka.

17. Nadto je třeba připomenout, že „předpoklad vzniku nemateriální újmy v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení nemusí být nutně naplňován vždy jenom proto, že určité řízení formálně trvá. Při posuzování délky vykonávacího řízení je třeba vždy zkoumat, do jakého okamžiku šlo o účelné vedení řízení směřující k reálnému vymožení práva oprávněného, a od kdy již další průběh řízení ztrácí svůj význam, neboť vymožení pohledávky oprávněného se stává vzhledem k okolnostem případu nereálné či neúčelné, popř. dokonce neúčinné“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. [30 Cdo 2434/2010](#)). V této věci bylo posuzované řízení po osmi letech nečinnosti soudu i dovolatele zastaveno, neboť dovolatel vzal žalobu zpět. Lze tudíž dojít k závěru, že od roku 2004 již posuzované řízení trvalo pouze formálně.

18. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.